

Australië niet, en tot Edens grote ergernis weigerde ook Churchill zeer beslist alle medewerking. Een maand later deelde de Nederlandse regering aan de Britse mee dat zij bereid was, de in februari en april in Singapore gemaakte afspraken goed te keuren¹ – het kostte Eden, die voortdurend door van Kleffens en de Nederlandse gezant te Londen, mr. E. F. M. J. baron Michiels van Verduynen, bewerkt was, veel moeite om van het *War Cabinet* verlof te krijgen, jegens Michiels de volgende verklaring² af te leggen:

'We have already assumed the duty of safeguarding and restoring the possessions and rights of the Netherlands Government to the best of our ability during the war and after peace. It follows therefore that an attack upon the Netherlands East Indies would lead us to do the utmost in our power. We must, however, remain sole judge of what actions or military measures are practicable and likely to achieve our common purpose. Should the United States be disposed to take supporting action many things would become possible which we cannot undertake now.'

De regering verkreeg deze, op zichzelf onbevredigende, toezegging op 1 augustus '41 – vier dagen na de dag waarop het Indische gouvernement, zich aansluitend bij embargobesluiten van president Roosevelt welke als reactie op de Japanse bezetting van heel Frans-Indo-China genomen waren³ (meer daarover in het volgende hoofdstuk), aan nage-noeg alle handels- en financiële transacties met Japan een einde had gemaakt. Dat was een daad vol risico's geweest en men moet wel aannemen dat vooral Churchill, door wie stoutmoedigheid steeds ge-waardeerd werd, nadien niet gelukkig was bij het denkbeeld dat aan Nederland de gevraagde garanties onthouden waren.

De eventuele samenwerking op luchtmacht- en marinegebied werd in de zomer en herfst van '41 verder voorbereid. Midden juni begaven admiraal Helfrich en generaal Berenschot zich in civiel naar Singapore voor besprekingen o.m. met *Admiral* Layton. Nadien werden twee Ne-derlandse onderzeeboten ter oefening naar Singapore gezonden, Britse, Nederlandse en Amerikaanse vliegtuigen gingen gecoördineerde verken-ningsvluchten uitvoeren, geheime gegevens over de vliegvelden werden uitgewisseld, er werden in Singapore plannen uitgewerkt, wat men

¹ Daartoe was op 10 juni unaniem door het kabinet besloten na voorlichting o.m. van admiraal Furstner die in antwoord op een hem gestelde vraag gezegd had, 'dat inderdaad met de val van Singapore *alles* verloren zou zijn.' (Ministerraad: Notulen 10 juni 1941). ² Tekst in *DBPN*, C, dl. III, p. 202. ³ In het noorden van Indo-China had Japan al strijdkrachten sinds september '40.